

Войтович С. Я.

*к.е.н., доцент, професор кафедри маркетингу,
Луцький національний технічний університет;
Україна; e-mail: gnidawa@ukr.net*

Лютак О. М.

*к.е.н., доцент, доцент кафедри міжнародних економічних відносин, Луцький
національний технічний університет;
Україна; e-mail: olenalutak@gmail.com*

Лях І. М.

*к.т.н., доцент кафедри інформатики та фізико-математичних дисциплін ДВНЗ
«Ужгородський національний університет»
Україна; e-mail: : igor.lyah@uzhnu.edu.ua*

Лісовська Л. С.

*к.е.н, доцент, доцент кафедри менеджменту організації
Національний університет «Львівська політехніка»;
Україна; e-mail: lida_lisovska@ukr.net*

ОСОБЛИВОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТУРИСТИЧНОЇ СФЕРИ В УМОВАХ ТРАНСНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ СВІТОГОСПОДАРСЬКИХ ПРОЦЕСІВ

Анотація. В даній науковій статті розкрито особливості інвестиційного забезпечення туристичної сфери в умовах транснаціоналізації світогосподарських процесів. Зокрема, встановлено тенденції, рівень та окреслено транснаціональний вектор функціонування туристичної сфери; представлено особливості розвитку туристичних ланцюгів. Проаналізовано рівень капіталізації країн і обсягів інвестицій у світовий ринок туристичних послуг; умови та засади нарощення бізнес-діяльності ТНК і туристичних ланцюгів; виокремлено стратегії фінансового забезпечення розвитку, що реалізуються готельними ТНК, та чинники зростання обсягів реалізованих туристичних послуг. Сформовано та згруповано фактори покращення інвестиційного клімату, що виступають як засадничі умови розвитку інвестиційного забезпечення туристичної сфери в умовах транснаціоналізації світогосподарських процесів.

Ключові слова: туристичний ринок; транснаціональні туристичні ланцюги; чинники сприятливого інвестиційного клімату; інвестиційне забезпечення; рівень капіталізації та обсяги інвестицій

Формул: 0; рис.: 0; табл.: 2; бібл.: 12

Voitovych S. Ja.

*PhD, associate professor, professor, department of marketing,
Lutsk National Technical University;
Ukraine; e-mail: gnidawa@ukr.net*

Liutak O. M.

*PhD, associate professor, associate professor, department of international economic
relations, Lutsk National Technical University;
Ukraine; e-mail: olenalutak@gmail.com*

Liakh I. M.

*Candidate of technical sciences., associate professor, department of computer technologies,
physics and mathematics, Uzhhorod National University;
Ukraine; e-mail: igor.lyah@uzhnu.edu.ua*

Lisovska L. S.

*PhD, DSc in Economics, Department of Management of organizations
Lviv Polytechnic National University;
Ukraine; e-mail: lida_lisovska@ukr.net*

FEATURES OF INVESTMENT PROVIDING OF THE TOURISM SPHERE IN THE CONDITIONS OF TRANSNATIONALIZATION OF THE WORLD BUSINESS PROCESSES

Abstract. The globalization mechanisms of development put requirements for tourist businesses in entering the international level of absorption of other enterprises of the related industries within hotel chains and global travel networks. Consequently, the volume of capitalization of certain TNCs in tourism exceed national and industry capabilities, but because the classical hierarchy of levels of capitalization in the global competitive environment loses its meaning. In this scientific article the features of investment support for the tourism sector in conditions of world economy trans nationalization processes are developed. In particular, the tendencies, the level and outlines a transnational vector of the functioning of tourism; features of the development of the tourism chain are established. The features of development of hotel chains are their transnational nature, the dissemination of technology and knowledge, strong investment opportunities and support. The analysis of the level of capitalization has shown that the leaders in attracting investments in the tourism sector are the United States and China. They are positioned by substantial economic opportunities, existence of tourist potential and huge domestic demand, which provokes the development of tourism infrastructure. TNCs are pursuing a policy of acquisitions, merger and purchase of enterprises serving the areas of insurance, transportation, catering and recreation for the organization of vertical and horizontal travel of the chains. Among the main strategies of financial development completed by hotel TNCs are: direct investments, portfolio investments, franchising and management contracts. The factors that are decisive in the formation of favourable investment climate of individual countries in the context of increasing use of the tourism potential and attraction of foreign investments are allocated in the economic, geographic, infrastructure groups and elements of the hospitality and openness of the society. The flow of revenues for tourism enterprises in the scope of the regional trade, industry and agriculture explains the multiplier effect to increase the gross domestic product in tourism.

Keywords: the tourist market; the transnational tourist circuit; the factors of a favourable investment climate; investment support; level of capitalization and volumes of investments

JEL Classification: E22, L83

Formulas: 0; fig.: 0; tabl.: 2; bibl.: 12

Войтович С. Я.

*к.э.н., доцент, профессор кафедры маркетинга,
Луцкий национальный технический университет;
Украина; e-mail: gnidawa@ukr.net*

Лютак Е. Н.

*к.э.н., доцент, доцент кафедры международных экономических отношений, Луцкий
национальный технический университет;
Украина; e-mail: olenalutak@gmail.com*

Лях И. Н.

*к.т.н., доцент кафедры информатики и физико-математических дисциплин ДВНЗ
«Ужгородський національний університет»
Украина; e-mail: : igor.lyah@uzhnu.edu.ua*

Лисовская Л. С.

*к.э.н., доцент, доцент кафедры менеджмента организаций
Национальный университет «Львовская политехника»;
Украина; e-mail: lida_lisovska@ukr.net*

ОСОБЕННОСТИ ИНВЕСТИЦИОННОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ ТУРИСТИЧЕСКОЙ СФЕРЫ В УСЛОВИЯХ ТРАНСНАЦИОНАЛИЗАЦИИ МИРОХОЗЯЙСТВЕННЫХ ПРОЦЕССОВ

Аннотация. В данной научной статье раскрыты особенности инвестиционного обеспечения туристической сферы в условиях транснационализации мирохозяйственных процессов. В частности, установлено тенденции, уровень и исследован транснациональный вектор функционирования туристической сферы; представлены особенности развития туристических цепей. Проанализирован уровень капитализации стран и объемов инвестиций в мировой рынок туристических услуг, условия и принципы наращивания бизнес-деятельности ТНК и туристических цепей; выделены стратегии финансового обеспечения развития, реализуемых гостиничными ТНК, и факторы роста объемов реализованных туристических услуг. Сформированы и сгруппированы факторы улучшения инвестиционного климата, которые выступают как основополагающие условия развития инвестиционного обеспечения туристической сферы в условиях транснационализации мирохозяйственных процессов.

Ключевые слова: туристический рынок; транснациональные туристические цепи; факторы благоприятного инвестиционного климата; инвестиционное обеспечение; уровень капитализации и объемы инвестиций

Формул: 0; рис.: 0; табл.: 2; библиограф.: 12

Вступ. Тенденції стрімкого розвитку світового ринку туристичних послуг, нарощення бізнес-діяльності ТНК і туристичних ланцюгів є наслідком зростання рівня капіталізації та збільшення обсягів інвестицій у сферу туризму. Такі тенденції не є спонтанними, а формуються під впливом певних умов та засад як з боку функціонування ТНК, так і з боку реалізації відповідної політики уряду окремої країни. Тому актуальною та невирішеною проблемою сьогодення є дослідження процесів капіталізації та інвестиційного забезпечення туристичної сфери, а на їх основі формування нової інвестиційної політики, врахування та практичного застосування чинників сприятливого інвестиційного клімату у контексті транснаціоналізації світової економіки та туристичної сфери.

Аналіз досліджень та постановка завдання. Дослідження ключових тенденцій та питань розвитку туристичної сфери та туристичних ланцюгів знайшли відображення у звітах міжнародних організацій (Світовий банк, Форум міжнародних приватних підприємців, Всесвітньої ради з подорожей і туризму, UNWTO), у працях Дж. Джонса, Пітера Дікена, Дж. Даннинга, С. Канду, А.Ю. Александрової та інших. Аспектам дослідження рівня капіталізації та інвестиційного забезпечення туристичної сфери приділено увагу в працях З. Зимного, Дж. Дунінга та А. Міррі.

Невирішені складові загальної проблеми. У сучасній науковій літературі не достатньо уваги приділено засадам дослідження та групування чинників формування сприятливого інвестиційного клімату у контексті транснаціоналізації світової економіки та діяльності світових туристичних ланцюгів, які дозволили б максимально ефективно підвищувати рівень капіталізації, нарощувати обсяги залучених інвестицій та валовий внутрішній продукт окремих країн, що і обґрунтовує актуальність обраного напрямку дослідження.

Метою даного дослідження є визначення особливостей інвестиційного забезпечення туристичної сфери в умовах транснаціоналізації світогосподарських процесів через вирішення таких завдань:

- дослідження рівня розвитку туристичної сфери, вектору її інтернаціоналізації та особливостей розвитку туристичних ланцюгів;
- проведення аналізу рівня капіталізації туристичної сфери країн, інвестиційної діяльності ТНК, виокремлення чинників зростання обсягів реалізованих туристичних послуг;
- формування переліку факторів покращення інвестиційного клімату як чинника розвитку інвестиційного забезпечення туристичної сфери в умовах транснаціоналізації світогосподарських процесів.

Методи досліджень. Використання методу аналізу динаміки показників дозволило з'ясувати засадничі умови і рівень розвитку туристичної сфери та інвестиційної діяльності ТНК, а теоретичного узагальнення – охарактеризувати особливості розвитку готельних ланцюгів. Із використанням методів структурного та процесного аналізу здійснена спроба встановити рівень капіталізації туристичної сфери країн, інвестиційної діяльності ТНК, а логіко–структурного підходу – згрупувати чинники зростання обсягів реалізованих туристичних послуг. Застосування системного узагальнення та структурно–функціонального методів дослідження дозволило сформулювати та згрупувати фактори покращення інвестиційного клімату як чинника розвитку інвестиційного забезпечення туристичної сфери в умовах транснаціоналізації світогосподарських процесів

Результати дослідження. Сучасні міжнародні економічні відносини формуються на основі складних мереж виробничих процесів та процесів надання послуг, які є як місцевими, так і глобальними, а технологічні перетворення сприяють великим змінам на основі інвестиційного наповнення.

Туристична сфера в сучасних умовах перетворюється на важливий сегмент міжнародних економічних відносин, що приваблює іноземних інвесторів на основі високого рівня прибутковості та швидкості скуплення. Зокрема за дослідженнями Збігнева Зимного [1, с. 12] загальний обсяг вкладених прямих іноземних інвестицій у сферу туризму лише в США становить 1520 млрд. дол. За даними світового банку [2] з 1956 року міжнародна фінансова корпорація інвестувала понад 25 мільярдів доларів у 251 готельний проект у країнах, що розвиваються, у всьому світі. Ці інвестиції сприяли економічній диверсифікації та сталому зростанню, а також стимулювали сектор подорожей та гостинності, створювали необхідні робочі місця, збільшували надходження іноземної валюти та податкових надходжень.

Інституційне інвестування у сферу туризму, спрямоване на розвиток підприємництва у країнах, що розвиваються, призвело до створення в середньому від 1,5 до 3 робочих місць для кожного готелю та забезпечило розвиток ланцюгів постачання від будівництва до експлуатації, постійні ринки для місцевих фермерів та постачальників товарів і послуг із числа малого та середнього бізнесу, покращило стандарти якості готельної індустрії та рівень кваліфікації обслуговуючого персоналу (співробітники готелю користуються регулярними тренінгами із управління та обслуговування клієнтів).

Як зазначає Дунінг Дж. [3], інституційне інвестування, в свою чергу, призвело до зростаючої інтернаціоналізації туристичної сфери, розвитку бізнес–діяльності обслуговуючих підприємств. Тобто можна стверджувати, що частка ТНК у загальній кількості туристичних послуг, які надавались як в розвинутих, так і в країнах, що розвиваються, швидко збільшилась частково через кон'юнктурні зміни ринкового попиту та пропозиції, а також частково тому, що ці кон'юнктурні зміни сприяли прямим іноземним інвестиціям, як модальність для організації транскордонного виробництва та транзакції послуг.

В сучасних умовах готельне господарство світу знаходиться в переломному моменті фази життєвого циклу: відбувається загострення конкуренції між самими готельними ланцюгами; здійснюється активна експансія капіталу із супутніх галузей (зокрема великі авіакомпанії стають акціонерами готельних комплексів); формуються нові глобальні туристичні мережі; міняється співвідношення між секторами туристичного бізнесу; змінюються форми інституційного наповнення бізнес–діяльності, організації та управління виробництвом; формуються нові моделі транснаціональної діяльності.

Цивілізаційні та глобалізаційні виклики сприяли і надалі розвивають функціонування транснаціональних корпорацій. Підтвердженням цього є те, як зазначає Джонс Дж. [4], що протягом ХХ століття обсягів прямих іноземних інвестицій в межах транснаціональних корпорацій із 14 до 15602 млрд. дол., а їх розвиток ґрунтувався шляхом врахування компромісу між можливістю та ризиком. Протягом цього періоду ключовими факторами, що визначали довгострокові стратегії розвитку ТНК в туристичній сфері,

ставали національна політика урядів та органів місцевого самоврядування, що забезпечувалась міжнародною правовою базою; ринки та ресурси приймаючої країни; конкуренція з боку місцевих фірми.

Продуктивність визначених транснаціональних корпорацій залежить від того, наскільки внутрішні можливості дозволили їм реагувати на ці зовнішні загрози в контексті того, що між корпораціями та урядами постійно утворюються як конфлікти так і поглиблення співпраці на мікро-, мезо- та макрорівні. Як наслідок, обсяг інвестування у туристичну сферу за рахунок високого рівня прибутковості суттєво зріс та становить 27% від усіх приватних інвестиційних вкладень у 2016 році.

У продовження даних досліджень слід відмітити напрацювання Пітера Дікена [5], який створив потужні концептуальні рамки, що визначають логіку світового порядку щодо взаємопов'язаних дій транснаціональних корпорацій (вкладені в складні бізнес-мережі) та держави (які є контейнерами, регуляторами та конкурентами) в умовах нестабільного технологічного оточення.

Рівень капіталізації сфери туризму є досить суттєвим і продовжує зростати. Зокрема, оцінюючи сучасний стан розвитку глобальних туристичних ланцюгів, ми можемо навести таку статистику: сумарна ринкова вартість провідних готельних ланцюгів у 2015 році становила 194,12 млрд дол., вартість їх активів 145,7 млрд дол., прибуток 6,77 млрд дол., а реалізація послуг 76,81 млрд дол. Порівнюючи ці показники з 1960 роком, де загальна вартість активів не перевищувала 20 млрд дол., ми можемо констатувати значне зростання рівня капіталізації туристичної сфери. [6]

Глобалізаційні механізми розвитку ставлять вимоги для туристичних підприємств при виході на інтернаціональний рівень поглинання інших підприємств супутніх галузей в рамках готельних ланцюгів та глобальних туристичних мереж. Як наслідок обсяги капіталізації певних ТНК у сфері туризму перевищують національні та галузеві можливості, а тому класична ієрархія рівнів капіталізації у системі світового конкурентного середовища втрачає сенс. Цілком логічно визначити, що рівень капіталізації туристичної індустрії певних країни, самої галузі і окремих підприємств мають мультиколінеарний зв'язок із обсягами залучених туристичних потоків (США, Китай, Франція, Туреччина, Іспанія, Саудівська Аравія), аналіз обсягів капіталовкладень у розвиток міжнародного туризму яких наведений у табл. 1.

Дана таблиця 1 демонструє тенденції, згідно яких за останні 16 років найбільш суттєвий приріст вкладання в розвиток туристичної сфери продемонстрували такі країни як Китай (абсолютний приріст становить 121,8 млрд. дол., а відносно відхилення 770,9 % у порівнянні з 2000 р.), Індія (31,5 млрд. дол. та 1260 % відповідно), Індонезія, Сінгапур та Туреччина.

Цілком очевидно, що за обсягами капіталовкладень у туристичну сферу у світі сформувалося два лідери – США та Китай, які позиціонуються суттєвими економічними можливостями, наявністю туристичного потенціалу та величезним внутрішнім попитом, що провокує розвиток інфраструктури та створює додаткові можливості інвестиційної активності не лише за рахунок власних коштів, а й залученого капіталу.

За даними Всесвітньої ради з подорожей і туризму фінансові можливості Китаю швидко зростають, що дає змогу китайським покупцям націлилися на корпоративні бренди та операційні платформи, зокрема починаючи з 2012 року китайські інвестори стали головною силою у світовій готельній індустрії, характеризуючись сукупними темпом зростання у 130% із 2012 до 2016 року [8].

У 2016 році китайські інвестиції в готельну нерухомість були найбільшими у світі, об'єднуючи стратегії поглинання, об'єднання та диверсифікації, прикладами чого є: купівля International Hotels Group Co, Hotels Group, придбання HNA Tourism Group Co. Ltd, Carlson Hotels, а також придбання страхової групи Anbang в Waldorf Astoria і страхової групи Vaccarat Hotel&Residences у Нью-Йорку.

Країни-лідери за обсягом капіталовкладень у туристичну сферу
у 2000–2016 р.р., млрд. дол.

Країна	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Відхилення 2016/2000	
										абс	відн
США	101,4	127,1	122,2	117,2	131,2	130,6	141,0	155,1	160,8	59,4	58,6
Китай	15,8	35,3	67,8	84,9	97,0	113,1	127,1	134,1	137,6	121,8	770,9
Франція	14,3	21,9	35,0	51,0	39,2	46,9	44,8	36,2	37,2	22,9	160,1
Японія	26,8	32,0	27,3	34,1	38,7	33,9	34,4	29,9	34,4	7,6	28,4
Індія	2,5	8,8	28,8	33,1	32,6	32,8	34,2	35,1	34,0	31,5	1260
Саудівська Аравія	16,0	13,0	19,5	23,5	23,8	24,5	24,9	26,7	28,6	12,6	78,8
Німеччина	16,1	16,1	31,1	31,5	30,8	26,0	27,8	26,6	27,2	11,1	68,9
Океанія	5,9	23,8	25,5	25,5	24,9	22,9	22,1	19,2	20,2	14,3	242,4
Бразилія	7,6	10,4	22,2	25,0	23,2	24,6	25,4	18,6	17,5	9,9	130,3
Туреччина	4,9	9,4	11,1	17,6	13,6	15,3	18,3	17,1	17,5	12,6	257,1
Іспанія	8,3	27,7	21,7	20,2	17,8	17,0	17,0	16,2	17,2	8,9	107,2
Австралія	4,6	21,4	23,2	22,0	22,1	20,1	17,8	15,4	16,1	11,5	250,0
Сінгапур	3,0	5,2	11,6	13,0	13,6	13,5	14,1	14,3	14,0	11	366,7
Індонезія	2,0	1,9	8,7	10,9	11,7	11,6	13,2	12,7	13,6	11,6	580,0
Ботсвана	4,8	8,8	10,1	9,3	11,0	11,9	12,6	12,5	12,7	7,9	164,6
Канада	4,2	8,4	9,9	10,4	10,9	12,3	12,6	12,1	11,9	7,7	183,3

Джерело: складено та розраховано автором на основі [7]

Даний приклад демонструє намагання за рахунок вертикальної інтеграції контролювати весь ланцюг створення та реалізації туристичної послуги.

Професійний форум міжнародних приватних підприємців [9] у громадському харчуванні, рекреації, транспорті й інших секторах туризму визначає сектор індустрії туризму та мандрівок у всесвітній економіці як потужний каталізатор виробництва. Прогнозується, що у 2020 р. приватний і суспільний сектори світової економіки спрямують у туризм близько 1557 млрд дол. США нових капітальних вкладень, національні бюджетні витрати на туризм складуть 535 млрд дол. США, що й призводить до переливу капіталу у дану сферу.

Інвестиційні можливості ТНК спрямовуються у найбільш перспективні ринки та фінансові ресурси інституцій міжнародного ринку капіталу та держав, що вкладаються у розвиток національних туристичних індустрій в умовах зростання обсягу послуг. В цілому, ріст обсягів реалізованих туристичних послуг відображає комбінований вплив як чинників попиту так і чинників пропозиції, серед яких наступні:

- зростання виробництва на душу населення та еластичність високого доходу з попитом для деяких споживчих послуг в промислово-розвинутих країнах; зростаюча роль обслуговуючих виробництв у процесі формування доданої вартості;
- зростаючої ролі маркетингу, розподілу та післяпродажного обслуговування, що формує додаткову вартість туристичного продукту (туристичної послуги);
- підвищення ролі фінансових, банківських, юридичних, страхових, транспортних та інших підприємств послуг; поява нових проміжних ринків послуг; лібералізація ринків для декількох послуг, зокрема страхових та фінансових послуг.

Продовжуючи аналіз рівня інвестиційного забезпечення країн слід врахувати дослідження Міррі А. [10] який зазначає, що в період криз місцеві фірми і багатонаціональні філії мають аналогічні зміни в операційних доходах після валютної кризи, а це вказує на те, що конкурентоспроможність є аналогічною для різних типів фірм. Місцеві фірми мають великий

досвід: збільшення кредитного важеля, специфіки вкладення інвестицій, які використовують амортизацію як інвестиційні інструменти.

Детальний аналіз філій багатонаціональних корпорацій також демонструє, що ТНК отримують винагороди від своїх материнських компанії. Це дослідження ще раз підтверджує важливість внутрішнього ринку капіталу для транснаціональних корпорацій у подоланні фінансових обмежень, які перешкоджають місцевим фірми після валютних криз.

Внутрішні ринки капіталів ТНК дозволяють філіям збільшити випуск після серйозного знецінення національних валют, що пом'якшує деякі сукупні наслідки валютних криз.

Аналізуючи стратегії розвитку, що реалізуються готельними ТНК, можна зробити висновок, що стандарти якості є базовими показниками реалізації таких стратегій. Тенденції останні років свідчать про реалізацію стратегічних планів компаній щодо об'єднання зусиль задля зміцнення свого становища на туристичному ринку, підвищення статусу й покращення фінансових показників. Окрім того провідну роль починають займати прямі інвестиції, а не контракти на управління, що демонструють дані, представлені у табл. 2.

Таблиця 2

Бальна оцінка реалізації готельними ТНК стратегій розвитку за показниками (max= 5 балів) (за Дж. Даннингом й С. Канду)

Показник	Стратегія розвитку			
	Прямі інвестиції	Портфельні інвестиції	Франчайзинг	Контракт на управління
1. Забезпечення необхідного контролю за стандартами якості	4,73	3,96	3,80	4,35
2. Досвід використання в міжнародній практиці	3,62	3,70	3,60	3,54
3. Координаційні можливості батьківської компанії	4,38	4,22	3,20	3,58
4. Ступінь активності батьківської компанії	4,19	3,58	3,20	3,58
5. Рівень мінімізації трансакційних витрат	3,81	3,65	3,90	3,31
6. Розмір економії від масштабу виробництва	4,00	3,29	3,20	3,15
7. Вплив економічної ситуації в приймаючій країні	4,00	3,96	3,20	3,50
8. Політика приймаючої країни щодо прямих зарубіжних інвестицій	4,15	4,04	2,80	3,50
9. Вплив обмінного курсу валюти приймаючої країни й ставки відсотка	3,62	3,61	3,40	3,08

Джерело: [11]

Як видно з таблиці, забезпечення необхідного контролю за стандартами якості займає найвищий бал практично за всіма стратегіями розвитку готельних ТНК, що знову підтверджує цю форму прояву транснаціоналізації.

Інвестиційна діяльність залежить також від умов та можливостей вкладання інвестицій в окремі країни, тобто від інвестиційної привабливості та інвестиційного клімату.

Проведений аналіз наукових джерел дозволив нам згрупувати наступні чинники, що формують сприятливий інвестиційний клімат в окремі країни у контексті нарощення використання туристично-рекреаційного потенціалу та залучення іноземних інвестицій:

1) економічні, що формують бізнес-середовище та визначають динаміку повернення вкладених коштів: рівень оподаткування, свобода ведення бізнесу, адміністративні обмеження, рівень інфляції, кредитна ставка, приріс ВВП, можливість репатріації валютної виручки, пільги для суб'єктів туристичного бізнесу, рівень добробуту громадян;

2) географічні, що визначають туристичну привабливість країни та місце розташування: природно-кліматичні умови, вихід до морської акваторії, наявність історичної спадщини, пам'яток архітектури та культури, географічна близькість до країн-постачальників туристів;

3) інфраструктурні, що характеризують розвиток складових туристичної індустрії: кількість готельного фонду та інших засобів проживання, їх якісні характеристики, транспортне сполучення, система громадського та приватного транспортного забезпечення, наявність інституційних одиниць що надають послуги з оренди авто, розвиненість закладів громадського харчування, рівень використання розважальних центрів та атракцій, перспективність зародження нових видів туризму, рівень використання інноваційних технологій в туризмі;

4) гостинності та відкритості суспільства, що визначається толерантністю націй до приїжджиків: ментальність, доброзичливість, крос-культурна взаємодія, наявність безвізового режиму, рівень володіння іноземною мовою, безпековий компонент.

В контексті визначення найбільш привабливих для інвестування галузей світового господарства, слід врахувати дослідження UNWTO, яка визначила, що саме міжнародна туристична діяльність займає лідируючі позиції і притягує до себе інвестиційні ресурси з інших сфер міжнародних економічних відносин. Зокрема, у 2016 році на сферу міжнародного туризму припадало 10% світового ВВП, 7% або 1,5 трлн. дол. світового експорту, 30% у структурі торгівлі послугами та працевлаштування кожного одинадцятого на земній кулі [12].

Ефект збільшення валового продукту в туризмі має передусім регіональне значення, особливо зважаючи на той факт, що первинна виручка туристичних підприємств переходить у сферу регіональної торгівлі, промисловості та сільського господарства (ефект мультиплікатора).

Враховуючи потенціал галузі та її інвестиційну привабливість, значна частина капіталу, трудових ресурсів із фінансового, транспортного, виробничого секторів перерозподіляється на користь туристичної індустрії, в тому числі і в рамках ТНК. В межах окремої країни економічна діяльність у туристичній сфері робить значний внесок у створення валового національного продукту, в тому числі і за рахунок значного обсягу реалізованих послуг як безпосередньо у самій галузі так і супутніх сферах, які є постачальниками певних товарів і послуг для туристичного підприємства.

Висновки. Отже, у даній науковій статті, на основі аналізу рівня капіталізації та обсягів інвестицій у сферу туризму, встановлення тенденцій розвитку світового ринку туристичних послуг, дослідження процесів нарощення бізнес-діяльності ТНК та туристичних ланцюгів, виокремлено та згруповано чинники формування сприятливого інвестиційного клімату у контексті транснаціоналізації світової економіки, які дозволяють підвищити рівень капіталізації, нарощувати обсяги залучених інвестицій та валовий внутрішній продукт окремих країн

Теоретичне і практичне значення досліджень. Проведене наукове дослідження дозволило окреслити такі найважливіші результати: 1) розвиток туристичної сфери за останнє століття носить стрімкий характер, що пояснюється значним за обсягами нарощенням фінансування даної сфери. Особливостями розвитку готельних ланцюгів є їх транснаціональний характер, поширення технологій та знань, потужні інвестиційні можливості та забезпечення; 2) проведений аналіз рівня капіталізації показав, що лідерами щодо залучення інвестицій у сферу туризму є США та Китай, які позиціонуються суттєвими економічними можливостями, наявністю туристичного потенціалу та величезним внутрішнім попитом, що провокує розвиток туристичної інфраструктури. ТНК провадять політику поглинання, приєднання та купівлі обслуговуючих підприємств сфер страхування, транспортування, громадського харчування, рекреації для організації вертикальних та горизонтальних туристичних ланцюгів. Серед головних стратегій фінансового забезпечення розвитку, що реалізуються готельними ТНК, відзначаємо: прямі інвестиції, портфельні інвестиції, франчайзинг та контракти на управління; 3) чинники, що є визначальними при формуванні сприятливого інвестиційного клімату окремих країн в контексті нарощення використання туристично-рекреаційного потенціалу та залучення іноземних інвестицій, виокремлено в

групи: економічні, географічні, інфраструктурні, гостинності та відкритості суспільства. Перетікання доходів туристичних підприємств у сферу регіональної торгівлі, промисловості та сільського господарства пояснює ефект мультиплікатора щодо нарощення валового продукту в туризмі.

Соціально-економічний ефект, який виникає внаслідок впровадження наукових результатів. Одержані наукові результати дають змогу структурувати фінансову складову процесів транснаціоналізації економіки та пояснюють механізми перетікання капіталів, трудових ресурсів і знань у сферу туризму і гостинності, що може бути вираженим ростом ВВП, рівнем соціально-економічного добробуту і зайнятості населення країн, що приймають.

Перспективи подальших наукових розробок у цьому напрямку. На нашу думку, перспективними щодо подальших досліджень повинні стати теоретико-логічне та структурно-аналітичне дослідження впливу зростання обсягів інвестицій у сфері міжнародного туризму на ріст внутрішнього валового продукту країн, покращення соціально-економічних умов та рівня життя населення приймаючих країн.

Література

1. Zimny, Z. Foreign Direct Investment and Transnational Corporations in Tourism in Developing Countries [Electronic resource] / Zbigniew Zimny. – Available at: http://www.academia.edu/5675292/Foreign_Direct_Investment_and_Transnational_Corporations_in_Tourism_in_Developing_Countries.
2. Hornberger, K. Should we be promoting tourism sector investment? [Electronic resource] / Kusi Hornberger, Hermione Nevill. – Available at: <https://blogs.worldbank.org/psd/should-we-be-promoting-tourism-sector-investment>.
3. Dunning, J. H. The internationalization of the hotel industry – some new findings from a field study [Electronic resource] / John H. Dunning, Sumit K. Kundu. – Available at: <http://www.freepatentsonline.com/article/Management-International-Review/18259807.html>.
4. Jones, G. G. Multinational Strategies and Developing Countries in Historical Perspective [Electronic resource] / Geoffrey Gareth Jones // Harvard Business School Entrepreneurial Management Working Paper № 10–076. – 58 p. – Available at: <https://ssrn.com/abstract=1568086>.
5. Dicken, P. Global shift: transforming the world economy [Text] / P. Dicken. – Paul Chapman Publishing, 1998. – 512 p.
6. Retail Companies Financial Data and Rank by Sectors, 2016 [Electronic resource]. – Available at: http://knoema.ru/RTCD2015_Jun/retail-companies-financial-data-and-rank-by-sectors-2016?company=1030500.
7. Мировой Атлас Данных. Туризм [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://knoema.ru/atlas/topics/Туризм>.
8. Travel & Tourism: Global Economic Impact & Issues 2017 [Electronic resource]. – Available at: <https://www.wttc.org/-/media/files/reports/economic-impact-research/2017-documents/global-economic-impact-and-issues-2017.pdf>.
9. Entrepreneurs' Organization [Electronic resource]. – Available at: <https://www.eonetwork.org/about/>
10. Desai, M. A. Financial Constraints and Growth: Multinational and Local Firm Responses to Currency Crises [Electronic resource] / Mihir A. Desai, C. Fritz Foley, Kristin J. Forbes. – Available at: <http://www.nber.org/papers/w10545>.
11. Александрова, А. Ю. Международный туризм [Электронный ресурс] : учебник / А. Ю. Александрова. – Москва : Кнорус, 2010. – 464 с. – Режим доступа: <http://infotour.in.ua/aleks9.2.htm>.
12. World Tourism Organization UNWTO [Electronic resource]. – Available at: <http://www2.unwto.org/content/why-tourism>.

Стаття надійшла до редакції 14.03.2018

*©Войтович С. Я., Лютак О. М.,
Лях І. М., Лісовська Л. С.*

References

1. Zimny, Z. Foreign Direct Investment and Transnational Corporations in Tourism in Developing Countries. Available at: http://www.academia.edu/5675292/Foreign_Direct_Investment_and_Transnational_Corporations_in_Tourism_in_Developing_Countries
2. Hornberger, K., & Nevill, H. *Should we be promoting tourism sector investment?* Available at: <https://blogs.worldbank.org/psd/should-we-be-promoting-tourism-sector-investment>
3. Dunning, J. H., & Kundu, S. K. *The internationalization of the hotel industry – some new findings from a field study.* Available at: <http://www.freepatentsonline.com/article/Management-International-Review/18259807.html>
4. Jones, G. G. Multinational Strategies and Developing Countries in Historical Perspective. *Harvard Business School Entrepreneurial Management Working Paper № 10–076*, 58. Available at: <https://ssrn.com/abstract=1568086>.
5. Dicken, P. (1998). *Global shift: transforming the world economy*. Paul Chapman Publishing.
6. *Retail Companies Financial Data and Rank by Sectors, 2016*. Available at: http://knoema.ru/RTCD2015_Jun/retail-companies-financial-data-and-rank-by-sectors-2016?company=1030500
7. *Mirovoi Atlas Danykh. Turizm*. Available at: <http://knoema.ru/atlas/topics/Туризм>
8. *Travel & Tourism: Global Economic Impact & Issues 2017*. Available at: <https://www.wttc.org/-/media/files/reports/economic-impact-research/2017-documents/global-economic-impact-and-issues-2017.pdf>
9. *Entrepreneurs' Organization*. Available at: <https://www.eonetwork.org/about/>
10. Desai, M. A., Foley, C. F., & Forbes, K. J. *Financial Constraints and Growth: Multinational and Local Firm Responses to Currency Crises*. Available at: <http://www.nber.org/papers/w10545>
11. Aleksandrova, A. Yu. (2010). *Mezhdunarodnyi turizm*. Moskva: Knorus. Available at: <http://infotour.in.ua/aleks9.2.htm>
12. *World Tourism Organization UNWTO*. Available at: <http://www2.unwto.org/content/why-tourism>.

Received 14.03.2018

*©Voitovych S. Ja., Liutak O. M.,
Liakh I. M., Lisovska L. S.*